

Club Excursionista de Gràcia

M A I G
J U L I O L
2 0 0 7

PASSATGE MULET, 4

08006 BARCELONA

TEL: 93 237 86 59

FAX: 93 237 31 48

"MAI ENRERA"

Publicació degana de la premsa de Gràcia

Creu de Sant Jordi 1992 - Medalla d'Honor de Barcelona 2004

Butlletí social

XXV Any - 2a. Època, núm. 97

Fundat l'any 1922

Cap a l'estany d'Airoto

Pujant a la Colhada de Montanbon 2400m

Airoto:
La travessa
dels sis colls

Rifugi d'Airoto

Serra Lleseny Puig. Fotografies de Berta Alguero

ANEM AL CASTELL DE... MONTGRÍ (El Baix Empordà)

Tres tresmils a Jenatsch 24 a 26/02/2007 (Alps de Graubünden)

EDITORIAL

55 ANYS CANTANT (1952 - 2007)

Doncs sí, ja fa 55 anys que aquesta secció es va fundar, va ser, segons tinc entès que un reduït grup d'amics i amants de les cançons de muntanya decidiren formar una coral

Lavors, en aquells temps, hi havia algunes entitats que ja hi tenien corals com la Coral Núria, els Cantaires de la UEC, etc.

Començaren amb el nom de **Grup de Cantaires Muntanyencs del Club Excursionista de Gràcia** i així va durar molts anys fins que ja es cregué que caldria reduir el nom, perquè era massa llarg deixant-lo només amb **Cantaires Muntanyencs** i en moltes ocasions ja no ha calgut dir ni de quin entitat som, perquè amb la veterania és prou conegut.

De fet, hi ha anys que els "números" dels aniversaris són més escaients i sonen millor, així tenim que la nostra entitat celebrem els 85 aniversari, la secció d'escalada (GEDE) el 65 aniversari i els cantaires el 55 aniversari.

Per aquest motiu, a la nostra entitat estan programades una sèrie d'activitats relacionades amb l'esdeveniment dels 85 anys.

La secció d'escalada, també tenen en carter a seguit d'actes, de curssets i de cicles de pel·lícules de muntanya.

Els cantaires aquest any trauran uns CD recopilatoris de cançons gravades en directe de diferents concerts i anys, hi haurà en aquests discs, tantes cançons com anys d'antiguitat té la secció.

Les cançons són dels Petits Cantaires, de la Coral Rimaia i dels Cantaires Muntanyencs (les tres corals petits, joves i grans)

Molts bons aniversaris a tots.

Rafel Saperas

AGENDA

MAIG

5 i 6, dissabte i diumenge
Secció de Muntanya. Esqui de Muntanya
Pic de Xemeieus i Montsaliente
Coordinació: Berta Alguero

6, diumenge
Secció de Muntanya. Cicle PR-C 44
Prats de Lluçanès
4:15 h 18,5 km +220, -250
Coordinació: Roger Lloses

12 i 13, dissabte i diumenge
Secció de Muntanya. Alta muntanya
Pic de Certascan, 2853 (Pallars Sobirà)
Coordinació: Andrés Chinchilla

13, diumenge, a Livia
Cantaires Muntanyencs

FESTA DE LA CANÇÓ DE MUNTANYA

13, diumenge
GEDE
Atac Massiu Del Cavall Bernat De Montserrat
Acte commemoratiu del 56è aniversari de la 1a. ascensió d'una dona
Coordinació: Martí Santamària

15, dimarts
GEDE. Curset de vies ferrades
Presentació curs de vies ferrades
Contacte: Martí Santamària i Eduard Dòria

17, dijous
GEDE
Pràctiques de Rapel
Contacte: Martí Santamària i Eduard Dòria

17, dijous, 21.30 h
Secció de Muntanya. Cicle d'Audi visuals Buch i Parera
En Calac pel Mediterrani
A càrrec de Maribel Quinto

19 i 20, dissabte i diumenge
GEDE. Curset de vies ferrades
Sortida
Contacte: Martí Santamària i Eduard Dòria

19, dissabte
Secció de Muntanya. Sortida BTT
Serra Cavallera - Tags, 40 km - 1000 mt. de desnivell acumulat. Dificultat: Alta
Coordinació: Xavi Zarzoso

20, diumenge
Secció de Muntanya. Cicle GR's. GR-92
Begur - Cala la Fosca
4,28 h 19,7 km +320, -540
Coordinació: Roger Lloses

22, dimarts
GEDE. Curset de vies ferrades
Teòrica
Contacte: Martí Santamària i Eduard Dòria

27 i 28, dissabte i diumenge

GEDE. Curset de vies ferrades

Sortida

Contacte: Martí Santamaria i Eduard Dòria

27 i 28, dissabte i diumenge

Secció de Muntanya. Mitja

muntanya

La Vall de Lord (Solsones)

Coordinació: Eli Perales

29, dimarts a les 21:00 hores

GEDE. Cicle de Pel·lícules d'Escalada

Josep-Maria Rodés

Primera de l'Eiger Norwlad - 2002

A la Sala d'Actes del Club

31, dijous

GEDE. Curset de vies ferrades

Cloenda

Contacte: Martí Santamaria i Eduard Dòria

JUNY

2 i 3, dissabte i diumenge

Secció de Muntanya. Sortida Esquí De Muntanya

Pic Long (massís de Neouvielle)

Dificultat: **

Coordinació: Pere Farré

5, dimarts a les 20:30

GEDE Curs d'iniciació a la escalada, nivell 1

Presentació i sessió teòrica

Contacte: Martí Santamaria i Eduard Dòria

7, dijous a les 20:30

GEDE Curs d'iniciació a la escalada, nivell 1

Sessió teòrica

Contacte: Martí Santamaria i Eduard Dòria

9 i 10, dissabte i diumenge

GEDE Curs d'iniciació a la escalada, nivell 1

Sortida de pràctiques

Contacte: Martí Santamaria i Eduard Dòria

9 i 10, dissabte i diumenge

Secció de Muntanya. Sortida d'alta muntanya

Travessa Núria-Carançà (Cerdanya)

Coordinació: Manel Castelló

12, dimarts a les 20:30

GEDE Curs d'iniciació a la escalada, nivell 1

Sessió teòrica

Contacte: Martí Santamaria i Eduard Dòria

14, dijous, 21.30 h

Secció de Muntanya. Cicle

d'Audiovisuals Buch i Parera

PEDALANT PER LA XINA CENTRAL

A càrrec de Diego Audemard i Karen Malrait

14, dijous a les 20:30

GEDE Curs d'iniciació a la escalada, nivell 1

Sessió teòrica

Contacte: Martí Santamaria i Eduard Dòria

16 i 17, dissabte i diumenge

GEDE Curs d'iniciació a la escalada, nivell 1

Sortida de pràctiques

Contacte: Martí Santamaria i Eduard Dòria

16 i 17, dissabte i diumenge

Secció de Muntanya. Sortida BTT

Ruta pel Ripollès, 75 km –2100 mt. de desnivell acumulat. Dificultat: Alta

Coordinació: Xavi Zarzoso

17, diumenge

Secció de Muntanya. Cicle GR's.

GR-62

Cala la Fosca - Sant Feliu de Guixols

4:50 h, 20,2 km +35 -5

Coordinació: Roger Lloses

19, dimarts a les 19:30

GEDE

Clinic "Escalada Artificial"

Contacte: Martí Santamaria i Eduard Dòria

19, dijous a les 20:30

GEDE Curs d'iniciació a la escalada, nivell 1

Sessió teòrica

Contacte: Martí Santamaria i Eduard Dòria

21, dijous a les 20:30

GEDE Curs d'iniciació a la escalada, nivell 1

Cloenda del Curs

Contacte: Martí Santamaria i Eduard Dòria

23 i 24, dissabte i diumenge

Secció de Muntanya. Sortida Mitja Muntanya

Alta Garrotxa

Coordinació: Marisè Rubio

26, dimarts a les 21:00 hores

GEDE. Cicle de Pel·lícules d'Escalada Josep-Maria Rodés

Berge in Flamen (Muntanya en Flames)

A la Sala d'Actes del Club

JULIOL

7 i 8, dissabte i diumenge

GEDE

Celebració 65è Aniversari GEDE

Escalarem 65 vies!!!!

Contacte: Eduard Dòria i Martí Santamaria

7 i 8, dissabte i diumenge

Secció de Muntanya. Sortida Alta Muntanya

Pic de l'Estany, 2915 m i Pic de Tristaina, 2876 m (Andorra)

Coordinació: Josep Beltran

12, dijous, 21.30 h

Secció de Muntanya. Cicle

d'Audiovisuals Buch i Parera

NO ES FÀCIL MIJAR!

A càrrec d'Eva Arinyó

15, diumenge a les 10:00

GEDE

Celebració 65è Aniversari del GEDE

Inauguració placa "65è aniversari GEDE"

Contacte: Eduard Dòria i Martí Santamaria

21 i 22, dissabte i diumenge

Secció de Muntanya. Sortida Mitja Muntanya

Conca de Barberà.

Coordinació: Glòria Vidal

AGOST

--- VACANCES ---

**INFORMACIÓ
ACTUALITZADA SOBRE
ACTIVITATS DEL CLUB, LES
PODEU TROBAR AL
CALENDARI DE LA WEB DEL
CLUB www.cegracia.cat**

**Ja podeu penjar vídeos de
Youtube en les notícies del
CEGI!!**

**Només cal posar davant de la
url del vídeo youtube: url del
vídeo i tancar-lo tot entre
claudàtors.**

Per exemple :youtube: <http://www.youtube.com/watch?v=kH9rnlt1ouj>

ANEM AL CASTELL DE... MONTGRÍ (El Baix Empordà)

Dedicat als i les senderistes del "Gràcia" que en el decurs de la 6a etapa, L'Escala-Torroella de Montgrí, del GR-92 vam "conquerir" (després d'un meritori esforç) aquest castell.

Situació.- El castell de Montgrí es troba situat en el massís d'aquest nom, al cim de la muntanya de Santa Caterina a 303 m d'altura. És un excel·lent mirador del litoral, des del cap de Creus, el golf de Roses i les Illes Medes fins a la platja de Pals. Domina, també, les planes que formen els rius Ter i Daró des de la seva desembocadura al Mediterrani fins que es perden a l'interior. En dies clars, es pot veure el Canigó, les Gavarres i el Montseny. Pertany al terme municipal de Torroella de Montgrí.

Estat actual i descripció.- Tot i el seu imponent aspecte, el castell de Montgrí és un castell inacabat. El fet de ser un castell que es queda a mig fer és, potser, un dels seus trets més interessants. Hi podem veure el perímetre exterior que configura una planta quadrada de 31 m de llarg amb quatre torres cilíndriques en els seus angles. Els murs de tancament de 13 m d'altura estan rematats amb merlets -als quals si pot accedir per dins d'una de les torres per mitjà d'una escala de cargol amb 53 esglaons-. Una porta adovellada, en la muralla de migdia, ens permet l'entrada al recinte. A l'interior -les obres s'aturaren gairebé en la situació que ara les podem veure- hi trobem un gran pati central, enllosat, sota del qual hi ha -treballada a la penya- la cisterna i els fonaments amb les *figades*-disposades en la muralla- per tal d'edificar-hi i d'encastar-hi les futures dependències interiors. Als angles hi podem veure les portes d'accés a les torres. Per comparació amb d'altres fortificacions de l'època (castells de Llívia i Bellcaire, per exemple) i a la vista de les restes actuals, podem imaginar el que s'hi havia projectat construir: quatre galeries, amb tres nivells, paral·leles a les muralles i al voltant del pati central, amb arcs de mig punt -l'inici dels quals es pot veure sortint dels murs- i un sostre de fusta cobriria la planta baixa. Dament d'aquesta, possiblement, les sales nobles; amb vistes a l'exterior per mitjà de quatre finestres coronelles -amb les columnetes i capitells treballats- i un sostre terrat -aquest sí, per raons defensives, d'obra- que rematava l'edifici tot formant, en el tercer nivell, el camí de ronda. El perímetre de cada pis que dona a l'exterior, fins i tot en la planta baixa, està dotat -per tal d'afavorir-ne la defensa- d'un bon nombre d'espitlleres. Aquest castell, edificat amb pedra extreta del mateix entorn, és una magnífica obra representativa del gòtic militar -amb alguna reminiscència romànica com les finestres coronelles que ja hem esmentat-

i detalls remarcables com els merlets, de capçana piramidal, que coronen les muralles i els matacans, d'enmig les quatre façanes, que llavors eren un innovador element defensiu. Fora del recinte que té un fossat a mig fer, a l'oest del castell, hi ha una altra cisterna o aljub de grans

Vista aèria del castell. (Foto reproduïda de "Art Gòtic a Catalunya", volum 3. Ed. Enciclopèdia Catalana.)

dimensions i restes de dipòsits auxiliars per a la filtració de l'aigua.

Història del castell i d'uns personatges de "novel·la".- L'origen del castell de Montgrí cal buscar-lo en la política intimidatòria que el rei Jaume II el Justifingué, en el canvi dels segles XIII al XIV, enfront del poderós comte Ponç Hug IV d'Empúries. Tot i que, durant molt de temps, les relacions entre el comte i el rei van ser de lleial col·laboració; així Ponç Hug IV serví, com almirall, a l'Infant Jaume quan aquest era rei de Sicília i, el 1291, ja com a nou rei de Catalunya, l'acompanyà en diverses batalles tot assistint el 1292 a les Corts de Barcelona. Ben aviat aquestes relacions, com a conseqüència de la lluita d'interessos, s'enterboliren i el monarca -segurament com senyal de domini- manà construir aquest castell just a la frontera amb el comtat d'Empúries. La primera data que ens consta de la construcció del castell de Montgrí és el 28 de maig de 1294 en què el rei nomenà Bernat de Llibà -ciutadà i procurador reial de Torroella- com a administrador i mestre de les obres. Per a la seva edificació Jaume II li destinà les rendes que percebia de la vila reial de Torroella i l'impost que cobrava per a cada parella de bous que tenien els pagesos d'Ullà i d'Albons. Davant la pressió del rei, el comte d'Empúries mantingué el morro fort: foragat dels seus dominis -fent ús de les armes- als funcionaris reials; desvià el curs del Ter en perjudici d'algunes viles reials i episcopals; impedí la circulació de moneda reial pel seu comtat; augmentà el preu de la sal, que produïa en els seus territoris, als consumidors fidels al rei i a l'església; prohibí

l'exportació de viandes als llocs de jurisdicció reial; etc. Fruit d'aquesta confrontació les obres al castell de Montgrí degueren progressar molt i el rei no les tindria totes ja que, el febrer de 1297, ordenà la custòdia de la construcció al mateix Bernat de Liabà amb l'obligació de destinar-hi deu homes armats a la seva vigilància. La resposta de Ponç Hug IV no es feu esperar ja que omplí el seu comtat de nous castells: l'any 1299 aixecà el castell del Far; el 1300, damunt el petit nucli de Llaneres, el castell d'Empordà i l'any 1303, davant per davant del de Montgrí, alçà una mena de rèplica d'aquest, el castell-palau de Belcaire. El juliol de 1301 ens consta que el rei tenia encarregat els treballs i la custòdia del castell de Montgrí a en Dalmau de Castellnou i és al voltant d'aquest any que, molts autors, situen un alientament de les obres. Amb tot, la tibantor entre el monarca i el comte no afluwà. Jaume II, a les Corts de Girona de 1303, al·legà -en referència expressa al comte d'Empúries- que la construcció de noves fortaleses només era potestada del monarca. Finalment, Ponç Hug IV, arruïnat i endeutat per tantes lluites i obres, es va haver de sotmetre al rei el 1306. Hug el fill gran i hereu de Ponç Hug IV morí, assassinat, el 1309 i la successió del comtat passà al segon fill, Ponç Hug V conegut com *Malgaull*. Una acció

Casterna exterior. En segon terme la Munyaria d'Ulla.

corsària, practicada per una galera d'Empúries contra un vaixell de Venècia, originà l'obertura, el 1311, d'un nou procés reial. En el curs de la investigació, feta per funcionaris del rei, es va recollir la notícia -sembla que molt estesa- que Ponç Hug IV practicava la sodomia; el seu propi fill Hug -assassinat per Pere de Xesa, suposat amant del comte- havia contribuït a difondre aquest rumor. El rei, l'any 1313, envià el comtat d'Empúries per terra i per mar i obligà a Ponç Hug IV a sotmetre's de nou. Aquest ambient bel·licós, segurament, motivà que les obres al castell de Montgrí continuessin, probablement, fins a la mort de Ponç Hug IV que es produí aquell mateix any 1313. Al substituir-lo el seu fill *Malgaull*, que estigué més a bones amb el monarca, les obres es degueren paralitzar. Segurament Jaume II pensà que ja no era necessari dedicar-hi més diners ni esforços i el castell de Montgrí, per aquesta raó, quedà inacabat. Entre 1327 i 1467 la família Liabà fou l'encarregada de mantenir la guarnició que vigilava l'edifici. L'últim administrador del castell sembla que va ser, en temps del

rei Ferran I d'Antequera l'any 1413, Bernat Sureda. Des d'aleshores el castell de Montgrí ha estat, com ja deia l'historiador Josep Pella i Forgas l'any 1863 en la seva *Historia del Ampurdán*, "refugi de pastors, domini de les aus i lloc de soledat i tristor". Entre els anys 1988 i 1989 es van dur a terme, per part de l'Ajuntament de Torroella, unes obres de restauració i condicionament del conjunt de l'edifici. Aquesta mateixa institució, l'octubre del 2002, reparà una gran esquadra a la torre sud-oest i posà unes rèpliques dels capitells de les quatre finestres coronelles -ja que abans del 1989 n'havien robat un dels originals i el 1992 ja en faltava un altre-.

Itinerari - Calanar fins a TORROELLA DE MONTGRÍ. Un cop al poble ens situarem a la rotonda (plaça del Liedoner o -populament- el *Tortell*), que al final del Passeig, permet el lligam amb la GI-641 que va a l'Estartit. Seguirem les indicacions cap al castell fins arribar a un replà utilitzat com a aparcament, és el punt de sortida de la ruta a peu.

Recorregut a peu: Durada: 2h Longitud: 4,4 km. Desnivell: 260 m Dificultat: Mitjana (bon calçat i precaució en no rrelliscar en les roques molt llimades, sobretot si són humides).
 0 h 00 min - Sortim per un camí senyalitzat amb marques blanques i vermelles (GR 92) que puja arran dels camps d'òliveres.
 0 h 20 min - Es passa sota d'un pendent de roca calcària -molt llimada pel pas- a sobre del qual hi ha la balma prehistòrica del Cau del Duc. Continuarem recte i prendrem un camí, en forta pujada, amb l'empedrat original.
 0 h 50 min - Arribarem al Coll de la Creu. En aquest tram podem observar diverses capelletes que corresponen al camí de romiatge que porta a l'ermita de Santa Caterina. S'agafa un trencall, a la dreta, que remunta amb una pujada pronunciada fins el replà on hi ha el castell.
 1 h 20 min - CASTELL DE MONTGRÍ.
 2 h 00 min - Retornarem, desfent camí -ja de baixada- fins a TORROELLA DE MONTGRÍ.

Cartografia.-

-Baix Empordà. Mapa comarcal. Escala 1:50.000. Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC) núm. 10.

Bibliografia consultada.-

- Pella i Forgas, Joseo. *Historia del Ampurdán*. Ed. Luis Tasso y Serra. Barcelona 1883.
 - Sallrach, Josep M. *Ponç V d'Empúries*. Gran Enciclopèdia Catalana. Volum 11. Barcelona 1978.
 - José i Pitach, Antoni i de Dalmaes, Núria. *Arquitectura civil del segle XIII*. Història de l'art català. Volum II. Edicions 62. Barcelona 1985.
 - Riú Barrera, Eduard. *Tipus i evolució dels castells*. L'art gòtic a Catalunya. Volum III. Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona 2003.
 - Martín i Roig, Gabriel. *Castells del Baix Empordà*. Farell Editors. Sant Vicenç de Castellet 2006.

Josep Arisa

(Fotografies a les contraportades)

CANTAIRES MUNTANYENCS

XXIII TROBADA DE CORALS DE GRÀCIA

La XXIII Trobada de Corals de Gràcia ha celebrat enguany el seu Concert a la Parròquia de Santa Maria de Gràcia, el diumenge 25 de febrer passat.

Hi van prendre part els cors següents:

Coral Baluern,
Cor Tidelem,
Coral Núria de la UEC,
Coral Vent del Nord,
Cor d'Antics Cantaires de l'Orfeó Gracienc,
Coral Mare de Déu del Coll,
Coral Espigol i
Coral d'Antics Escolans de Montserrat, que participaren en el cant comú.
(La Coral Unda Maris, que figurava en el programa, no va actuar per imprevistos del propi grup).

Els nostres Cantaires Muntanyencs van interpretar dues peces -com la resta de les corals- les quals foren:

La bandera del Masnou   *Victor Barbé.*
Kalinka (popular russa)   *Adapt. Victor Barbé.*

Totes dues dirigides per Victor Barbé i amb acompanyament a l'acordió d'Ingrid Tarruella.

El cant de conjunt consistí en les obres russes:
Pregària a la Mare de Déu, d' A. Arjanguelski
Kyrieielson (anònim), sota la direcció d'Eugenio Malm, expert en música russa.

Per finalitzar, el mestre Josep Vila va dirigir *Els segadors*.

El conseller municipal de Cultura, Albert Musons, va agrair a Mn. Jaume Dasquens, rector de Santa Maria, el bon acolliment rebut. I també la participació de les Corals graciencques, a les quals va emplaçar a seguir aquest camí del cant que és -va dir- allò que serveix de nexa d'unió entre els pobles.

Cloqué l'acte l'expresident de la Federació Catalana d'Entitats Corals, Jordi Subirà, qui posà de manifest el nombros planter de corals que té la nostra exvlla, així com el treball que desenvolupen totes elles, per acabar amb un: "Gràcies, Gràcia".

Aurora Vila i Guàrdia.

**VIII Concert de Primavera el
proper dissabte 9 de juny a les
19.00 h. L'homenajat, enguany,
serà el nostre veí el mestre
Manel Oltra.**

MUNTANYA

Tres tresmils a Jenatsch 24 a 26/02/2007 (Alps de Graubünden)

Daniel Bandle, Berta Algueró i Jaume Jubert

Dissabte 24/02/2007: Travessa a Jenatsch i Tschima da Flix 3.313 m

+1.500m/-1.100m; +4 h fins al refugi; 2-3 h el Flix; PD, S2 (S3 al Flix), ***(glacera). Totes les orientacions (NE el Flix).

Itinerari: La Veduta 2.200 m (Julierpass) - Val d'Agnel - Col d'Agnel 2.984 m - Refugi Jenatsch 2.652 m - Vadret (glacera) Calderas - Tschima da Flix 3.313 m - Refugi Jenatsch 2.652 m.

Diumenge 25/02/2007: Emmarronats cap al Piz d'Err 3378m

+/-800 m; 3-4 h; PD+ (D segons estat del coloure), trams de S3; ***(glacera); Orientació SE.

Itinerari: Refugi Jenatsch 2.652 m - Vadrete d'Err - Coll 3.300 m - Punta de 3.340 m del Piz d'Err (3.378 m) - Refugi Jenatsch 2.652 m.

Dilluns 26/02/2007: Travessa de Jenatsch al Julierpass pel Piz Surgonda 3196m

+600/-1.000; 2 h fins al cim, 1 h descens; PD, S3, ***(glacera); N fins al cim, S-SO en el descens.

Itinerari: Refugi Jenatsch 2.652 m - Llac a Vad d'Agnel 2.768 m - Glacera Traunter Ovas - Piz Surgonda 3.196 m - p. 2.832 m - Valletta dal Gügla - Julierpass 2.832 m - La Veduta 2.200 m (Julierpass).

Deliciosa escapada de tres dies a Suïssa! Quan compràvem els bitllets d'avió el desembre passat no ens esperàvem pas que seria tant bona alternativa a uns Pirineus tant platat...

Fugim de Barcelona dividint el migdia, i ens traiem l'estrés de sobte amb una passejada ab to bicicleta per Zuric. Anem a comprar "el millor formatge del país" a la botiga Welschland (<http://www.welschland.com/>). Ben proveïts i ja instal·lats a casa d'en Daniel, gaudim d'una fondue boníssima (meitat i meitat Vadrenin Friburgois i Gruyère, ai, tres gotes de vi blanc, i cullerada de Maizena, i un gotet de kirsch).

Dissabte matinem i marxem en cotxe al Julierpass (2 h 15 min). En Daniel ha fet bona tria fugin (intentant-ho) del pitjor mal temps, buscant un punt de partida elevat per assegurar la neu i un refugi acollidor amb moltes opcions: i da Jenatsch.

El dissabte remuntem la suau vall d'Agnel fins al coll (2.984 m) i fem un bon descens fins al refugi. Dinem i ens engresquem a remuntar una de les geleres que menen al refugi i ens enfilem fins a Tschima da Flix. Els pendents més forts de la gelera es remuntem per l'esquerra i dalt del plató prenem direcció O cap al sol que es pon rere la boira.

Per arribar-hi, cal deixar els esquís i remuntar l'aresta. Gran descens i molta gana pel sopar!

Diumenge, el dia es lleva més clar però ràpidament empitjora. Remuntem la glacera d'Err, primer per la dreta i després per l'esquerra. Hi ha menys neu de l'habitual i els seracs i la blavor del glaç contrasten amb la blancor infinita de la boira... Bufa el vent i fot un fred que pela, però anem fets (GPS connectat) fins al coloure que suposem ens portarà al cim. Piolet i grampons i amunt però, veiem que el cim ens queda 40 m més a l'esquerra per un terreny massa exposat. De nou, gran descens!

Descens de la Valletta dal Gügla. Fotografia de Berta Algueró

A la tarda neva amb més força. El refugi és especialment acollidor però s'ha gelat la instal·lació d'aigua! ajudem a fer viatges amb esquís carregant bidons de 25 litres (buff). Els guardes ens obsequien amb truita de riufumada un bon vi del Graubünden per berenar. Bonissim!

Dilluns, fa por sortir del refugi del vent que fa... Sorprenentment som els primers a obrir la traça de la neu nova de la nit (10 a 20 cm) i com que el temporal sembla que vulgui escampar els núvols, enfilem camí del Pic de Surgonda. Fins que no arribem al plató superior l'itinerari és dret i molt gratificant. Ja al plató, veiem l'objectiu: cal pujar a l'aresta i seguir-la. Ho fem sense problemes i el cim és el que ens ofereix més vistes dels tres dies: neva i fa sol! Resseguiu l'altre costat de l'aresta i la baixada és una aventura cap a una vall que no coneixem i que ens han recomanat: la Valletta dal Gügla. Tot i alguna placa (fem baixar concientment un petit aïallu) el descens és precisiós... i amb horari suís: a les 12 h al cotxe que a les 5 surt l'aví!

Meteorologia: variable dissabte, marró diumenge (fort vent i neu), variable dilluns (sol i neu amb fort vent). Tots els dies amb fred (10 sota zero al refugi). La neu força bona: compactada i pols.

Mapes: CNS 2685 1:50.000 Julierpass - Pass Dal Gügla
Refugi: Chamanna da Jenatsch (+41 81 833 29 29). Moltes possibilitats: Piz d'Agnel, Piz Calderas... Dies del Julierpass o des de Bivio també hi ha infinitat de pics i travesses!

Bones traces, i gràcies Daniel!

Jaume Jubert

(video a www.youtube.com/cegesqui)

(Fotografies a les contraportades)

Airoto: La travessa dels sis colls

10 i 11/03/2007; Toni Garcia, Laia Solé, Rosa Salas, Berta Algueró, Jaume Jubert i el germà mitjà del Torb.

Magnífica travessa salvatge i solitària en un dels racons més bonics del Pallars.

Dissabte al matí bufa un vent d'aquells que no et deixa sortir del cotxe! Som al Port de la Bonaigua i cadascú es mentalitza per equipar-se: els núvols estant escampant, han dit que el vent anirà a menys, hi ha força neu ...

Sortim amb els "pianos" de travessa abans el vent no deixi posar en marxa els "telecadieres". En un tres i no res deixem la pista i enfilem a la dreta una coma que ens porta directes a la Colhada de Montanbon. Com en tota la travessa, tot està molt carregat i hem de triar molt bé l'itinerari per evitar les plaques i acumulacions. Per sort vivendres valer calor les orientades a sud ja no són fràgils. Arribats al coll posem grampons i assolim el **Tuc de la Cigalera** de 2.502 m.

El coll és realment la frontera entre el bullic i la massificació de l'Aran i la més gran solitud d'unes valls clapedes de llacs i racons d'una gran bellesa. Traiem i posem pells tres cops per fer descensos (orientats al N, amb bona neu), creuem llacs gelats i remuntem per comes i valls capriboses, amb el premi d'arribar al **Refugi d'Airoto**. Hi arribem cansats pels canvis de pells, però sobretot pel vent, que a darrera hora era quasi torb.

El refugi, lliure, està en perfecte estat: 6 matalassos, taula, sabatilles artesanies, estufa de llenya, i llum amb placa solar (fins a 3 h): un luxe allí dalt!

L'endemà tornem cap a la Bonaigua passant per dos colls diferents i raconades encara més maques. El vent no ha bufat tant fort i tot plegat ens deixa més que satisfets. Ja vaig fer aquesta travessa al novembre del 1999 i espero no tardar tants anys a repetir-la: val la pena!

Resum de l'activitat:

Dissabte 10 de març. De la Bonaigua a Airoto, amb el Tuc de la Cigalera.

+1.150/-1.050; PD, S2-S3, ***; de 5 a 7 h (12 km de recorregut i tres canvis de pells); totes les orientacions (N a NE en el descens).

Port dera Bonaigua 2.072 m - Colhada de Montanbon 2.400 m - Tuc de la Cigalera 2.502 m - Colhada de Montanbon 2.400 m - Estany Pudo 2.218 m - Coll del Serrat de Garrabea 2.355 m - Estany de Garrabea 2.173 m - Estany del Rosari d'Àrreu 2.020 m - Plans d'Isavarre 2.267 m - Collada Sud del Serrat dels Plans 2.365 m - Refugi d'Airoto 2.199 m.

Dissabte 11 de març. D'Airoto a la Bonaigua, pel Coll de Pudo.

+950/-1050; PD, S2-S3 (S4 darrera pala), ***; de 5 a 7h (13 km de recorregut i tres canvis de pells, i motxilla de travessa); totes les orientacions (S a SO en les baixades). Refugi d'Airoto 2.199 m - Estany d'Airoto 2.218 m - Coll Nord del Serrat dels Plans 2.400 m - Punta 2.522 de la

carena del Rosari de Bacivér - Tarters dels Plans - Estany de Garrabea 2.173 m - Coll del Serrat de Garrabea 2.355 m - Estany Pudo 2.218 m - Coll de l'Estany Pudo 2.330 m - Bassa de Boscàs (sortir a l'O) - Ctra. del Port de la Bonaigua 1.990 m (a 1,5 km del Port) - Port dera Bonaigua 2.072m.

Meteo: Fred (3º a migdia a la Bonaigua), vent molt fort dissabte (per tombar la Rosa), més fluix diumenge. Millor neu el dissabte que el diumenge (més ventada), i amb el millor gruix que hem vist aquest any als Pirineus (40 a 60 cm de neu nova, sobre una base endurida per sobre els 2.000 m). Hi ha molta placa, però només es veuen penilloses les orientades de N a E.

Bonet traces!!!

Jaume Jubert

(Video a <http://www.youtube.com/watch?v=2EqzFWxJJs>)

(Fotografies a la portada)

Malh de Bolard 2752m i Maubèrme 2880m en travessa;

17 i 18/03/2007; Jaume Jubert i Berta Algueró

Cap de setmana.....buff!!!!

Travessa impressionantment bonica.....i esgotadora.....

Dissabte, un xic carregats, ens dirigim cap al Malh de Bolard. No hi pugem per la Ribera d'Orta sinó per la de Lascor, que ens porta al Sarrat Blanc i d'allí cal anar a buscar la pala del Malh. Grans vistes al Mont Valier i Maubèrme. Descens genial per un terreny uniforme, sense rocs ni entrebancs. Tornem al Sarrat Blanc, on hem deixat la tenda i els sacs, i ens dirigim a la Colhada Nera. Molt estètic el Tuc de Montoliu, amb els últims raigs de sol. Encara gaudim d'una baixada divertida, que ens porta als peus del Lac de Montoliu. Plantem tenda, mentre es fa la nit.....nit màgica!!! Cal fondre neu per sopar.....jajaja.....ja us podeu imaginar qui ho fa! Jo amb prou feines entro en calor, -6ºC i tot just estem al vespre!

Diumenge ens llevem sense presses, però amb ganes de moure el cos i que surti el sol. Ens dirigim en direcció N per

Pinus
esports de muntanya

Plaça del Diamant 9 • 08012 Barcelona
Telèfon i Fax 93 218 41 17
<http://www.pinus.es/2c/enu>
e-mail: nu@pinus.es

buscar un bon pas per arribar a la valleta que dona accés als contrarolts del Maubèrme. Neu força dura, on no es pot fer un pas en fals. Voregem al Maubèrme pel anar a buscar una canal al vessant occidental. A peu fem cap amunt, per un pendent cada vegada més dret. Al final de tot, algun ressalt mixt força espectacular però "amb bones mans".....Durant tot el dia havia estat ennuvolat però s'ha obert quasi quan érem al cim, gran recompensal Ja de baixada, quan ens posàvem esquis a mitja canal, veiem uns 6 humans que sembla que també pujaran a aquest cim.....a part d'ells, només hem vist isards i bitxos estranys.....Desmuntem la tenda, fem un mos i cap al Còth de Montoliu, per on farem un descens moocoolt xulo pel Barranc de la Cabaneta (Arriu de Vernatar, compleix amb possibles alaus d'alçada). Un cop a l'Arriu deth Horcalh.....a caminar!!!! I això sí que s'ha fet dur.....semblàvem dos rucs de càrrega...i el tram de Cabau al cotxe ha estat mortal (el dissabte l'havíem pogut fer esquant.....).

Detall de l'itinerari:

Dissabte 17 de març, cap al Lac de Montoliu i Mal de Bolard 2752m

+1.500 / -1.000; PUJI, S2, *** (18 km de recorregut, 3 canvis de pellis); unes 9 h (amb menys pes, potser 7 h); orientació ES-SE fins al Mal, després O; 35 min de tragar.

Pia de Beret 1.832 m - Cal Cabau 1.709 m - Arriu deth Horcalh (a peu)- Arriu deth Lastoar - Sarrat Blanc (punt 2.490 m) - Mines deth Horcalh 2.350 m - Malh de Bolard 2.752 m - Sarrat Blanc (punt 2.490 m) - Estanh Nere deth Horcalh 2.450 m - Colhada Nera 2.576 m - Lac de Montoliu 2.380 m (nit en tenda).

Diumenge 18 de març, Maubèrme 2.880 m i tornada a Beret pel Barranc de la Cabaneta (Arriu de Vernatar)

+800 / -1.300; PD+ (el ressalt superior de la canal fa + de 35') era mixt per accedir a l'aresta), S3 (S4 a la canal), **; 2 a 3 h fins al cim, unes 4 h de tornada; totes les orientacions; 1 h 40 min de tragar.

Lac de Montoliu 2.380 m - flanqueig a 2.500 m sota Pòrt d'Urets - Punt 2.540 m de l'esperó S del Maubèrme - flanqueig ascendent cap al N - canal - Aresta N - Maubèrme 2.880 m - Lac de Montoliu 2.380 m (passant pel coll del Tuc de Crabes) - Còth de Montoliu 2.500 m - Arriu de Vernatar fins a 1.780 m en esquis - Arriu deth Horcalh (a peu) - Cal Cabau 1.709 m - Pia de Beret 1.832 m.

Neu i meteorologia: divendres es va enfriar tot per sobre els 1.800 m, i al Mahi vam gaudir de descens en neu pols. A la resta, neu dura pel matí i primavera molt bona per baixar (fins a 1.780 m en la cara S). De dissabte a diumenge, la neu del Pla de Beret es va fondre a la solana. El temps molt bo, excepte uns núvols al N de la vall la tarda de dissabte, i unes hores del matí de diumenge... alguna cosa s'està gestant... ve la gran nevada?

Bones traces!!!

Berta Algueró

UNA PETITA VOLTA PER LA VANOISE

5 a 8 d'abril de 2007; Jaume Jubert i Berta Algueró

Fent nit als refugis de Fond des Fours i de la Femma, amb una meteo calorosa però fantàstica, hem gaudit de 4 dies per la Vanoise!

Cims amb bones vistes i esquiades que recordarem uns quants dies...

Neu de tot tipus i amb un gruix més que considerable (plaques presents a totes les orientacions, excepte a les cares sud que ja estan totalment transformades).

El video:

<http://www.youtube.com/watch?v=53byTnFVjWc>

I el del cap de setmana anterior a **Camporells**:

<http://www.youtube.com/watch?v=9YnR0bOmJ9M>

Detall de l'activitat:

Dijous 5/04/07: de casa a Val d'Isère i pujada al Refuge du Fond des Fours

+800 m; F; *, 2-3 h

Val d'Isère (le Châtelard 1.879 m) - Le Manchet 1.957 m - Plan de l'Arselle 2.125 m - Refuge du Fond des Fours 2.537 m.

Divendres 6/04/07: Cap al Refuge de la Femma, i Pointe des Fours 3.072 m

+950 m/-1200 m; PD, **, S3; 5 h

Refuge du Fond des Fours 2.537 m - Col des Fours 2.976 m (no cal arribar-hi, cal seguir a peu per l'aresta i vessant N) - Pointe des Fours 3.072 m - collet a 2.850 - cota 2.600 m - Col du Pisset 3.000 m - Refuge de la Femma 2.352 m.

Dissabte 7/04/2007: la Pointe NE du Châtelard 3434m

+/-1.120; PD+, *** (accés/descens delicat del coll, pel pendent i la cornisa), S3 (S4 la sortida del coll); 4-5h
Refuge de la Femma 2.352 m - vall de Gêfret - Glacier du Gêfret - Col du Pelvo Roux 3.200 m - Point NE du Châtelard 3.434 m - Refuge de la Femma 2.352 m.

Diumenge 8/04/2007: Pointe de la Sana 3436 m i descents a Val d'Isère

+1.100m/-1.650 m; PD, ***, S3 (trams S4 si es vol); 5 h
Refuge de la Femma 2.352 m - Plan des Cavales - les Coins des Stors - Glacier de la Sana - Pointe de la Sana 3.436 m - Glacier de la Sana - Col des Barmes de l'Ours 3.077 m - Glacier des Barmes de l'Ours - Barranc de Pisset - Chalet du Riondet 2.120 m - Le Manchet 1.957 m - Val d'Isère (le Châtelard 1.879 m).

Més info: Vèrtez 193 (any 2004). Mapa: IGN 3633ET Tignes Val d'Isère Haute Maurienne.

Bones traces!!!

Berta Algueró

(Fotografies a les contraportades)

ENTREVISTA A WILLY HOFSTETTER

President de la fundació i màxim responsable del Matterhorn Museum Zermatt (Valais-Suïza)

Just al final d'una idil·lica vall, al cantó del Valais (Suïssa), Zermatt dóna la benvinguda al viatger des de la seva privilegiada posició, al peu d'una de les muntanyes més belles del planeta, el Matterhorn (Cerví). Per la seva història i tradició, Suïssa sempre ha mostrat un especial interès per l'alpinisme i l'esquí i l'evolució de Zermatt com a destinació turística i esportiva mereixia ser narrada no només als llibres i a les pel·lícules, sinó d'una manera més especial. Després de molts anys de negociacions i després d'obrir un petit museu alpi, el somni de Willy Hofstetter s'ha fet realitat. De mirada serena, gest amable i veu pausada, Hofstetter és, des de final del passat desembre, el president i màxim responsable de la fundació Matterhorn Museum. De construcció futurista, però respectant al màxim el medi ambient, el museu del Matterhorn obre les seves portes amb la intenció de convertir-se en un referent internacional. Juntament amb el museu de Torí, el museu de Zermatt ofereix un espectacle únic a l'hora d'aprendre a estimar, no només els Alps, si no la muntanya en general.

A través d'audiovisuals, maquetes, mapes i una espectacular recreació del Zermatt del segle XIX, el visitant descobreix la història dels pioners que es varen aventurar a crear el pas del Theodul, equipats amb grampons arcaics i vells piolets però amb una determinació i un coratge enormes.

Les imatges del film "The Challenge" dirigit l'any 1938 per Milton Rosmer i Luis Trenker (que a la pel·lícula interpreta a Carrel), ajuden al museu a mostrar la primera ascensió al cim del Matterhorn, que va acabar amb el drama de Hudson, Croz, Douglas i Hadow (la corda trencada s'obstaciva en una de les sales del museu) i a través de fotografies i d'una perfecta recreació del rebedor i les habitacions de l'Hotel Monte Rosa, fem un viatge en el temps fins a l'any 1865 i vivim en directe les emocions de Whymper i companyia.

El museu del Matterhorn ens ofereix doncs, un didàctic viatge on la botànica, la geografia, la geologia i la glaciologia se'n mostren absolutament necessàries per poder salvar un entorn únic de l'acció de l'home, fomentant amb dedicació, el respecte i l'amor per la muntanya.

El museu del Matterhorn és una realitat. Què ens podrieu explicar de com va sorgir la idea de la seva construcció?

Zermatt és una història veritablement interessant. El primer interessat en la construcció del museu fou Alexander Seiler, membre d'una important dinastia d'hotelers a Zermatt. Seiler és el fundador de l'Hotel Monte Rosa i fou testimoni, juntament amb molts veïns, del fatídic descens el dia de la primera ascensió al cim del Matterhorn, el 14 de Juliol de l'any 1865. Varen morir quatre escaladors que acompanyaven el britànic Edward Whymper.

Seiler no s'ho va pensar dues vegades i va començar a reunir objectes, mapes i material de muntanya amb la intenció de crear una col·lecció que li permetés amb el pas dels anys, obrir un museu dedicat a la muntanya i al seu poble. L'actual museu de Zermatt, el museu del Matterhorn, exposa tota la col·lecció de la família Seiler, incloent-hi la corda trencada de la primera ascensió.

La ubicació del museu al costat de la plaça de l'església respon a una necessitat logística?

Sí, doncs podem afirmar que està al ben mig del poble. La idea inicial era construir un gran casino... Estem al costat de l'església, però també al costat d'un dels millors hotels de Zermatt i des de fa uns anys que volien construir un casino de gran luxe vora l'hotel. Després d'analitzar la idea amb deteniment, es van observar molts inconvenients que podien convertir la vida tranquil·la de Zermatt en una mena de Las Vegas. Aquí no hi ha cotxes i encertadament, es va desestimar la idea. Aquí la gent no busca jugar, el que vol és esquiar, descansar i fer muntanya. La nostra pau és sagrada i després de negociar diversos projectes, ens varen cedir els terrenys per construir el museu.

Qui ha estat l'arquitecte encarregat de la construcció?

Després d'un concurs públic, Peter Perren fou l'arquitecte que va presentar el projecte guanyador. La idea de crear un petit Matterhorn de vidre blau com a base per a l'entrada del museu resulta molt interessant ja que des d'un primer cercàvem un contrast especial entre el passat i la modernitat. Dins del museu s'ha reconstruït a través de galeries subterrànies una part de Zermatt, oferint al visitant la possibilitat de viatjar en el temps, des de principis de l'any 1800 fins al present, descobrint de passada l'evolució

que ha sofert l'alpinisme a nivell esportiu i a nivell social.

També es poden apreciar els nous materials i la tecnologia actual, que ens permet pujar als cims amb major facilitat però sense perdre el respecte a la muntanya.

Què és el primer que li diríeu a un visitant que trepitja per primer cop Zermatt?

Després de donar-li la benvinguda, li diria que es troba dins de la regió més gran de Suïssa i en una de les estacions d'esquí i muntanya més grans d'Europa. Zermatt és únic al món gràcies al Matterhorn, que ens vigila des de la seva posició estratègica. Des del poble, els alpinistes poden dedicar setmanes senceres a deixar-se seduir pels més de vint cims que passen dels 4000 metres.

Malgrada destacar els cims del Zinalthorn i l'Obèr Gabelhorn, juntament amb glaceres com la Hohhohlgletscher o la Triftgletscher, a la dreta de Zermatt, totalment lliures de remuntadors, que permeten fer fora de l'estació d'esquí grans ascensions. Els remuntadors ajuden a pujar al Furgge Gletscher i al Theodul i s'aprenen al Breithorn i als cims que envolten el Plateau Rosa, però per anar al Monte Rosa o al Matterhorn, la preparació i la manca d'aproximació són obligatòries. També poden visitar Cervinia, els nostres veïns italians i sens dubte, els convidaria a visitar el nostre museu.

Molts geòlegs que han visitat el museu han destacat l'esforç que feu a nivell didàctic, explicant la morfologia del Monte Rosa, del Breithorn i el Matterhorn. Des de quan es té constància d'estudis geològics a Zermatt?

La primera persona que va començar a estudiar les nostres muntanyes fou Horace Bénédict de Saussure, geòleg de Ginebra que va travessar amb valentia el pas del Theodule a 3.332 metres d'alçada l'any 1789 per arribar a Zermatt i començar a recórrer les muntanyes. Saussure fou també un dels grans impulsors de l'alpinisme a Chamonix (hi té un monument) i fou el principal impulsor de la conquesta del Mont Blanc (4.408 m).

La seva visita a Zermatt li va servir per fer experiments i sobretot per escriure extensos estudis geològics que expliquen l'origen de les nostres muntanyes. Fa cent milions d'anys, la placa continental africana va xocar brutalment amb la placa europea i a partir d'aquest moment varen originar-se els Alps tal com ens coneixem

avui en dia. Però el que és curiós és que a partir d'aquell xoc, una part de les muntanyes de Zermatt va acumular un tipus de mineral totalment diferent a la de l'altra part i el Matterhorn va néixer procedent de la placa africana juntament amb la Dent Blanche a la dreta de Zermatt. A l'esquerra tenim el Monte Rosa i molts cims, que són totalment diferents. La forma magnífica i única del Matterhorn és el resultat d'erosió fruit del pas dels anys i avui en dia, encara continua erosionant-se.

Si parlem de fauna i flora, Zermatt té una riquesa única als Alps. Quins projectes desenvolupa el museu i parlem de botànica i zoologia?

El museu del Matterhorn té dues línies d'acció molt clares en aquest sentit. Per un costat, dediquem una zona del museu a les espècies autòctones a nivell botànic i a nivell zoològic detallant tots els noms i els seus costums i el combinat amb passejades i excursions pels nostres boscos i muntanyes. El visitant pot fer un interessant aprenentatge visitant el museu i prenent nota de les espècies animals i de les plantes que ens envolten.

És cert que existeixen flors que únicament creixen a Zermatt?

Si, és cert. La vall de Zermatt és única, ja que manté unes condicions especials de temperatura i humitat que fan possible el creixement de flors a gran alçada. Un fenomen semblant passa a Lugano, on el límit del bosc és el més alt dels Alps. Molts geòlegs i diversos científics han declarat que el fet de tenir dos tipus de terreny a l'est i a l'oest ofereixen doble de possibilitats a l'hora de tenir una vegetació especial. M'agradaria destacar una flor, l'"Artemisia Nivalis", una flor única que solament creix a Zermatt. Tenim dues o tres flors que només es troben a les nostres muntanyes

Any rere any, milers de persones vénen a Zermatt amb la intenció de pujar al Matterhorn. Quina és la vostra opinió arran de la massificació de certs cims als Alps, sobretot a l'estiu?

Per a molts alpinistes pujar al Matterhorn és una assignatura obligada, queda bé al seu currículum i des de sempre, l'obsessió és una mala companyia a l'hora de pujar un cim. Subestimar una muntanya de més de 4.000 metres és una bananada i en el cas del Matterhorn, que té una de les vies normals més difícils dels Alps, si no puges amb un guia, has de conèixer molt bé la muntanya per no cometre errors fatals. Al principi de l'estiu, multitud de curiosos pretenen fer el cim, però només uns pocs ho aconsegueixen. La via normal és molt aèria i això a molts els impressiona i s'ha de tenir en compte el vent, el gel i la neu que estan presents a l'estiu i no s'ha d'oblidar que cauen pedres... Si, les cordes fixes ajuden, però a 4.000 metres es nota la manca d'oxigen i el descens és molt més perillós que la pujada tal com la història ens recorda. Des del museu, volem potenciar l'educació dels futurs alpinistes i treballar sobretot en el respecte absolut cap als grans cims.

No existeixen quatre milers fells...

No, mai han existit. Avui en dia, cada cop més gent li perd el respecte a la muntanya i això amb el temps, passa factura. El Breithorn, el Castor i el Pollux poden resultar

assequibles gràcies al telefèric del Klein Matterhorn (el més alt d'Europa amb 3.820 m) però no podem subestimar la gran glera que trobem als seus peus i que està en constant moviment, amb unes escales enormes que s'obren a l'estiu.

El desnivell final del Breithorn és d'un 40% i si li sumem que la meteorologia pot canviar en minuts. Mira, et puc explicar el cas d'un bon muntanyenc que va pujar 140 cops al Cervino i que va morir en un accident al Breithorn. El Plateau del Breithorn i la glacera de Verra poden portar problemes amb mala visibilitat. No existeix un 4.000 fells, poden ser menys complicats i es poden pujar en una hora i mitja però s'ha d'anar equipat i mentalitzat. Passa el mateix amb l'Allalinhorn a Saas Fee, no tot és tan fàcil.

Estem inmersos en un any realment atípic però sembla ser que Zermatt resisteix amb orgull i és una de les poques estacions que encara tenen bona neu. Com viuen a Zermatt l'anomenat canvi climàtic?

Es complica d'explicar. Sincerament crec que la natura té les seves fantasies i que no ens hem de deixar portar per l'alarmisme social. Si que és cert que la temperatura augmenta i que neva menys i també és cert que les glaceres no tenen la longitud que tenien fa anys, però no sé si tot respon a un cicle natural o realment l'home té a veure tal com diuen. Tenim uns anys molt bons de neu i d'altres no tan bons, per sort la vall és molt tançada i aguanta molt bé el fred.

Si comparem fotografies, veiem que el Gornergletscher cada any té menys gel, i a l'estiu podem observar un panorama que no convidava a ser molt optimista...

No podem negar que actualment, la temperatura a augmentat i que és molt possible que la mà de l'home i tingui a veure, però ja que parlem del tema, és important retrocedir en el temps i situar-nos a l'any 1800.

Tenim dades que ens indiquen que la glacera del Gorn tenia menys gel que avui en dia a Europa, en general les glaceres eren més petites. Entre els anys 1650 i 1850, el continent europeu va viure una petita glaciació i moltes glaceres varen recuperar el gel; per això un arribava pobles i valls on abans els prats ho cobrien tot de verd. A mitjan del 1800, varen sorgir glaceres més petites que alimentaven a les més grans tot gràcies a les nevades que quieien a l'hivern. Després d'aquesta petita glaciació, les glaceres que envolten Zermatt han desenvolupat les formes que avui en dia ens ofereixen.

Uns aguanten millor els rajos del sol i d'altres perden glaç any rere any, però no crec que tota la culpa la tingui la pol·lució de l'aire.

La natura té cicles i no podem negar tampoc que després de la revolució industrial l'home ha començat a consumir combustibles fòssils. Vull pensar però, que de moment, la natura té els seus capicins i s'ha d'anàlitzar les informacions que ens arriben amb calma i amb el cap fred. Hi ha molta gent que només veu negoci i diner fàcil i al darrere del problema hi ha molt més...

A què us referiu?

Doncs a la massificació i a l'interès de l'home per guanyar el màxim de diners possibles explotant la muntanya no sempre de la millor forma possible. A nivell turístic, ens trobem amb el factor psicològic. M'explico: si no hi ha molta neu a l'estiu, tot és un desastre i el món s'acaba.

La mala publicitat ens pot fer molt de mal. Si observem la temperatura dels últims estius veurem que l'esquí a la nostra glacera ha resistit amb orgull la quantitat d'esquiadors que vénen de Milà, Torí o Barcelona, però no podem

explotar les glaceres només perquè la gent vol esquiar a l'estiu. S'ha de respectar els cicles naturals i si no nevia molt a l'hivern, a l'estiu el gel pateix i això es nota i molt. Zermatt no viu de l'esquí d'estiu, per nosaltres només és un complement. Si vens a esquiar a l'abril, descobriràs un Zermatt blanc que no és el mateix que s'observa al juliol o a l'agost. No podem dir que hi ha neu tot l'any, s'ha de respectar el lloc on queda neu a l'estiu i s'ha d'especificar on i com treballar per mantenir viu el nostre gel, com per exemple a les glaceres del Gorner, el Theodul o el Findelgletscher.

Quina longitud i profunditat té actualment el Gornergletscher?

Té entre dotze i catorze quilòmetres de llarg, depenent des d'on es mesuri. Segons els mapes neix entre la Cima di Jazzi i el cim del Nordend, al costat de la glacera del Monte Rosa. El Grenxgletscher es considera un afluent del Gorner. El seu actual naixement està situat a 4.500 metres i desemboca a sota del Rifflenhorn, a 2.120 metres. És el segon més llarg dels Alps després de la Mer de Glace a Chamonix.

Fa 15.000 anys el Gorner tenia mil metres de profunditat i el glaç arribava fins a Blauherd, entre Sunnegga i el Rothorn. Avui en dia, el Gorner a disminuït i ara deu tenir uns 250 metres en el seu punt màxim de gruix.

Es construirà en un futur una carretera entre Täsch i Zermatt?

Molts veïns i propietaris d'establiments a Zermatt volen que els cotxes arribin al poble. Opinen que les estacions com Verbier o Saint Moritz són accessibles en vehicle i que per aquesta raó obtenen molts més beneficis.

Per a mi ja està bé com està tot i si volen, que posin una espècie de metro llançadora o un autobús juntament amb el tren cremallera, però que no deixin entrar cotxes al poble.

Agraïm la col·laboració de tot l'equip del Matterhorn Museum i la direcció de l'Hotel Monte Rosa (Zermatt)

Victor Riverola i Morera
Viena - Àustria

(Fotografies a les contraportades)

maig-juliol 2007

Ascensió al TOSSAU DE MAR

des de la Restanca i descens directe pel vessant nord;

17 i 18 de març

Joan Manuel Clavero, Joan Bartoll,

Marta Montmany, Carles Lluch i Manel Borrell.

Per fi la primera sortida d'esquí de muntanya gràcies a les nevades de fa dues setmanes i a l'enfornada de dividends, que va acabar de posar la neu pols.

Com que feia tant de temps que no feia la motxilla per a fer esquí de muntanya, vaig deixar-me tranquil·lament les pells a casa i sort que el Carles me'n va poder pujar unes des de Vielha.

Dissabte, quedem per dinar amb el Carles a Vielha i pugem al refugi des de Pont de Ressec. Ens posem els esquís després del trencall de la pista que va a Colomers i ens enfilem pel camí del bosc trepitant algunes pedrottes. Per pujar encara, però per baixar només està practicable fins al refugi.

Animat aperitiu de sopar, gràcies al vinet que ha pujat el Joan Manuel i als pastissets àrabs que vaig pujar jo mateix. Es notava que portàvem temps sense sortir, perquè ens vam fer un tip de riure. Diumenge al matí el Carles se'nns atgeix des de baix i sortim cap al Tossau.

Alguns núvols tapen els cims, però no la visibilitat. Itinerari sense massa complicacions, excepte un passet de l'esperó que segueix l'itinerari, un xic aeri sobre un barranc que cau al vessant de l'estany de Mar.

Algun flaqueig amb neu dura aconsella les ganivetes que resulten encara més recomanables en el pendent final que dona accés al coll oest del cim amb els esquís als peus.

Els núvols ja han escampat i falta només un tramet de cresta que sembla fàcil, però que té dos passos delicats sense corda just abans d'arribar al cim.

Magnífica vista sobre Montarto, Tunegenes, Bessiberri, Molar Gran, Sarrera, Aneto, Vallier, Certescans, Montroig...

El descens el comencem baixant la pala amb neu primavera perfecta i flaquegem fins al coll oest per saltar al vessant nord de la vall, fet que ens obliga a fer una petita desgrimpada sense esquís. De seguida retrobem la pista i baixem fins al cotxe.

Un cop comença el bosc a 1.800 m, ens hem de buscar l'itinerari enmig del bosc intentant apurar la neu pel vessant nord de la vall, fet que ens obliga a fer una petita desgrimpada sense esquís. De seguida retrobem la pista i baixem fins al cotxe.

Manel Borrell

En data 14 de febrer de 2007, la Sra. Ma. Neus Borràs Farran, va presentar una sol·licitud amb registre d'entrada núm. 0357E/204/07 en la qual demanava al director de l'Institut d'Estudis de la Salut que atorgués el reconeixement d'interès sanitari al "Curs de medicina i socors de muntanya", que organitzat pel Centre Excursionista de Catalunya, el Club Excursionista de Gràcia i la Unió Excursionista de Catalunya, ha tingut lloc a Barcelona del 13 de febrer al 15 de març de 2007.

Atès l'informe dels assessors respecte aquest assumpte.

Atesa l'Ordre de 9 d'octubre de 1986, publicada en el DOGC núm. 756 de 22.10.86, per la qual es regula el reconeixement sanitari d'actes de caràcter científic.

Atès el Decret 324/1990 de 21 de desembre d'estructuració, organització i règim de funcionament de l'Institut d'Estudis de la Salut.

RESOLC:

1. Atorgar el reconeixement d'interès sanitari al "Curs de medicina i socors de muntanya".
2. Tal com s'esmenta en l'Ordre de 9 d'octubre de 1986, caldria que la llengua catalana estigüés present en els actes, programes i publicacions relacionats amb l'activitat motiu d'aquesta resolució.
3. L'atorgament d'aquest reconeixement d'interès sanitari, no autoritza l'ús de l'emblema de la Generalitat.
4. Que es notifiqui aquesta resolució a la persona interessada.

Barcelona, 15 de març de 2007

Juli de Nadal i Caparà
Director

caminada de **GRÀCIA**

Data: 10 de juny del 2007

Organitza: Club Excursionista de Deixà

Lloc de sortida i arribada: Jardins Salvador Espriu
(Metro L3, L5, 900m)

Hora de sortida: 9h

Hora d'arribada: de les 11h a les 14h.
L'equip escombra tanca el control i l'arribada.

Distància (aprox.): 13 km.

Durada (aprox.): 3.30h.

Control de pas i avituallament: pl. Alfonso Comín (9.30h-11h).

Itinerari

Jardins Salvador Espriu, c. Bonavista, c. Apel·les Fenosa, c. Sant Pere Martí, c. Goya, c. Lluís Antunes, c. Sant Gabriel, riba del Prat, c. Asturies, pl. del Diamant, c. Topazi, c. Robí, c. Rabassa, pl. Rovira i Trias, c. Providència, c. Sardènia, av. Pompeu Fabra, crta. del Carmel, parc Güell, av. Coll del Portell, c. Valldoreix, pge. Napoleó, av. Valcarlos, c. Esteve Terrades, pl. Alfonso Comín, (control i avituallament), c. Roman Macaya, c. dels Quatre Camins, c. Llucanès, pl. Bonanova, c. Muntaner, c. Prats, pl. Castelló, c. Amigó, c. Rector Ubach, jardins Moragas, c. Oliana, c. Moliné, c. Santa Peronella, c. l'Avenit, c. Alfons XII, c. Tuset, c. Enric Granados, c. Consell de Cent, pg. de Gràcia, c. Provença, c. Roger de Llúria, c. Córcega i Jardins Salvador Espriu.

GEDE

REGULACIONS A LA PRÀCTICA L'ESCALADA

Ja fa molts anys que escalem al nostre país i fora d'ell també, però amb l'augment de la pràctica esportiva i la massificació als medis naturals, ens apareix un nou inconvenient per a la nostra activitat i que d'un temps ençà, ens comença a crear unes dificultats importants, aquestes són les REGULACIONS.

Els escaladors que majorment, també som muntanyencs, estímem el medi on practiquem la nostra activitat esportiva, ja fa temps que lenta però sistemàticament, veiem reduït els nostres àmbits esportius, perquè les regulacions administratives augmenten en favor d'un medi natural que estímem i majoritàriament sempre hem respectat i a poc a poc ens van foragitant de llocs on hem practicat la nostra activitat.

La creació de parcs naturals, parcs nacionals, reserves naturals etc., van en favor dels éssers més dèbils, ajudant a la regeneració de la flora i fauna dels indrets, perquè així puguin desenvolupar-se d'una manera més tranquil·la i natural, però ajudant també a què més persones que abans no acudien a aquells indrets, ara ho facin en més quantitat.

Recordeu quan podíem escalar els Encantats, recordeu quan durant molts anys celebràrem la travessa del GEDE esquiunt pel Pallars Sobirà, recordeu quan per anar a fer una via llarga al Cadí dormíem a Prats de Cadí, recordeu quan escalem on avui hi ha el parc natural de Sant Llorenç del Munt. Propiament, si ja no està regulat al dia d'avui, al massís de Montserrat també es regularà la pràctica de l'escalada, de moment ja s'han reintroduït isards, s'ha urbanitzat el pàrquing de Can Massana, a carrec d'una fundació de Caixa de Catalunya (Territori i Paisatge), el següent pas serà la instal·lació d'una barrera de patge?.

A poc a poc des dels despatsxos, hi ha moltes persones que pensen per nosaltres, deuen pensar que no estem preparats per anar a fer les nostres activitats esportives d'una manera enteneduda, això sí, però la muntanya cada dia s'omple amb més visitants, i si els fa mal l'ull de poll, o s'han ficat per on no estaven capacitats ni preparats per anar, trucant als bombers per telèfon, els rescataran immediatament perquè és la seva "obligació", però si a nosaltres "ens canten els puputs" en una via, fem un bivaci i l'endemà ja arribarem, però nosaltres tenim una tarja de federat que ens empara i ens diu què hem de fer.

Acabaran convertint la muntanya en un "Parc temàtic" al qual només podrem accedir adquirint prèviament un tiquet d'entrada?

Martí Santamaría

6a i 7a SESSIONS DEL CICLE DE PEL·LÍCULES D'ESCALADA J.M. RODÉS: DUES ÈPOQUES, LA MATEIXA PASSIÓ PER L'ESCALADA

En les dues darreres projeccions del Cicle de pel·lícules d'escalada J.M. Rodés, organitzat pel GEDE, s'ha pogut gaudir de dues obres que, tot i haver estat creades en èpoques ben diferents, plantegen dues històries que parlen de com la passió per l'escalada i la muntanya porten a lluitar per superar allò que sembla insalvable.

El darrer **dimarts de febrer**, a la sala d'actes del CEG, més de 60 amants del cinema clàssic de muntanya van assistir al passí d'*El primer de la cordada* (*Premier de cordée*), l'emblemàtica pel·lícula en blanc i negre del 1943. Aquesta joia del cinema posà en format de gran pantalla la novel·la de R. Frison-Roche, una de les obres mítiques de la literatura de muntanya, i que de ben segur marcà la vocació de molts joves muntanyencs i muntanyenques de l'època. La primera i única traducció del llibre al català va ser fet per l'editorial de la qual era soci el nostre homenatjat Josep M. Rodés, pare.

El Primer de la cordada és obra del reputat director del cinema de ficció francès d'entreguerres, Louis Daquin, i va ser projectada al cinema de Chamonix durant molt de temps a diari, per tal d'omplir les tardes d'oci del turisme de muntanya de la zona. Part dels actors provenien del món de la Comédie Française, la qual cosa donà a la història el punt de dramatismes adequat. Les escenes d'alpinisme, per contra, van ser rodades amb escaladors i guies professionals, sense cap mena de trucatge i en ambient alpi, i d'aquí també el gran valor testimonial i documental de la pel·lícula.

Per a l'ocasió, vam comptar amb la presència d'en Josep M. Rodés, fill, qui va introduir la projecció parlant-nos del món i temàtiques en què se centra la pel·lícula.

Le premier de cordée, en un francès poc intel·ligible, es va presentar, especialment per l'ocasió i per primer cop, en versió original subtítulada al català, per tal que fos possible gaudir d'aquesta antiguitat del cinema d'alpinisme. Aquesta tasca va ser duta a terme pels socis del GEDE organitzadors i col·laboradors en el Cicle... Gràcies, Rémi i gràcies, Josep Maria, per la paciència, tossudesa i temps invertits!!

Un cop acabada la projecció es va presentar el tràiler publicitari de la sèrie de 2 episodis que es va fer per la televisió en commemoració del 70è aniversari de la publicació del mític llibre de muntanya. Aquesta sèrie, amb una durada total de 3 hores, fa una versió bastant lliure de la història narrada a la trilogia d'en R. Frison-Roche: *El primer de la cordada*, *Esquerdà a la glacera* i *Retorn a la muntanya*. El passí d'aquesta doble projecció està prevista dins el Cicle J.M. Rodés, també en versió original subtítulada al català, per a la temporada 2007-2008.

Per acabar, es van sortejar, entre tots els assistents, 10 exemplars de la traducció catalana del llibre, cedits per la Rosa M. Cama, vidua d'en Josep M. Rodés.

En la següent sessió, el dimarts 27 març, es va projectar *Tocantó el vició* (*Touching the vició*), del 2003, que relata la dramàtica experiència de Joe Simpson en la seva ascensió al Siula Grande, als Andes peruans, conjuntament amb Simon Yates. Un fet real, explicat primer en el llibre escrit per Joe Simpson del mateix nom i passada després al cinema de manera brillant.

A la pel·lícula, es relata una experiència esfereïdora de supervivència i fortalesa, que va mantenir la tensió en la sala dels més de 45 assistents a la sessió. Val a dir que el cim assolit, el Siula Grande (6.400 m), no s'ha tornat a repetir en els 25 anys que han transcorregut des d'aquesta primera i única ascensió. La història ha estat portada al cinema amb un estil modern i original consistint en l'alternança de la recreació de les situacions amb el testimoni sincer dels protagonistes de la vivència. Com a dada anecdòtica, la pel·lícula no fou rodada als Andes sinó als Alps, cosa que va crear certs inconvenients tècnics a l'hora de treballar amb la textura de la neu, de densitat i característiques diferents.

La pel·lícula va ser presentada per Manolo Martini/Mariano Velasco, que van compartir amb els assistents les seves experiències en situacions de rescats en esquadres i d'altres anècdotes del món de les expedicions.

Com sempre, el públic del Cicle va tenir l'opció de sopar amb el lot de supervivència, entrapà més beguda, entrant així en el sorteig de material cedit per la botiga de muntanya de la PI, del Diamant, NUS.

Pilar López

(Fotografia a la contraportada)

TRIA VIA ... A LA NOGUERA

Secció GEDE, Koki i Pilar.

En cada butlletí, des del GEDE us presentem en aquesta secció 2 vies de la mateixa zona d'escalada: la primera, de dificultat i la segona, senzilla. Així que ja saps... Trià via!!

**PARET DE LES BAGASSES,
CONGOST DE TERRADETS,
Via Anglada Guillem, MD-A/1, 500m
J. M. Anglada i F. Guillaum (1959)**

La via que us proposo requereix una explicació prèvia. La part baixa, fins a la gran feixa de la paret de les Bagasses, és considerada una via sense complicacions i és recorreguda habitualment els caps de setmana per un gran nombre de cordades. La via es troba gairebé equipada i l'itinerari està marcat pel pas dels escaladors. La segona part és diferent: poques són les cordades que escalen la part superior de la via Anglada Guillem. És una canal herbosa i desagradable, amb passos exposats i molt poc equipada. Per això, molts preferiren baixar des de la feixa o triar itineraris més "elegants" fins al cim.

Per acabar aquest recorregut cal ser un alpinista complet, tot terreny i amb una mentalitat molt oberta, capaç d'enfrontar qualsevol dificultat: incloses les punxes, el fang i la terra. Si acabeu aquest recorregut, doncs, demostrareu ser alguna cosa més que un bon "xupa-roques".

Aproximació: Congost de Terradets, evident, des de la font de les Bagasses continueu a peu per la carretera direcció a Tremp i travessau el riu per l'antic pont de pedra. Ascendiu fins a la via del tren, passeu el petit túnel i pujau pel marge esquerre del túnel fins a l'evident diedre que condueix al bosquet penjat sota els grans sostres de la paret (20').

1a part, ascensió al "jardi":

L1: Escaleu les plaques, desequipades, lleugerament a la dreta del diedre que porta al bosquet, fins a una fissura que ens portarà a la part alta del diedre (IV). El diedre és molt més difícil.

Camineu aproximadament 200 m pel bosquet cap a l'esquerra, fins a una gran alzina, per començar el segon llarg que aprofita una vira en diagonal ascendent cap a l'esquerra.

2a part, escalada de l'esperó fins a la feixa:

L2 i 3: Escaleu sempre en sentit a l'esquerra fins a una gran alzina en la cada vegada més marcat esperó. Tram desagradable amb roca descomposta i poc evident: cal extremar les precaucions (III, III+).

L4, 5 i 6: Ja en bona roca, escaleu per terreny difícil (IV, IV+) fins a un gran replà. Trobarem ancoratges de diferents èpoques i ens seran útils els *friends*.

L7: Des del replà cal superar una zona desplomada fent una "S" d'esquerra a dreta. El llarg està molt equipat, compte amb el fregament de les cordes! Si cal, en els passos més difícils (V+) ens podrem ajudar en artificial. Reunió penjada i incòmode.

L8: Cal flanquejar a la dreta aprofitant un clau que hi ha uns 4 m per sobre de la reunió i que ens protegirà molt bé el pas (IV+), després la tirada va perdent dificultat (IV, III). Atenció amb el fregament i amb la posició de les cordes per assegurar el segon!

Després de la reunió caldrà que camineu uns 60 m per la gran feixa fins a la gran canal final. Si volem, podem continuar caminant i abandonar la paret seguint el camí de baixada des de la feixa a la carretera (evident).

3a part, la canal de sortida:

L9, 10 i 11: Aventural! Caldrà que seguïu la canal per terreny herbós i roca mediocre. Aquest tram està molt poc equipat (III, IV+). Els *friends* ens seran molt útils i pots ser algun pitó. L12: Per rematar la via, i donar caràcter de gran ascensió us trobareu un llarg final molt difícil amb passos de V+ o artificial. És un llarg espectacular, desplomat i a gran alçada que us compensarà una mica del patiment de la canal.

Descens: Evident, pugeu encara una mica capa a la dreta i seguïu fites contornejant la paret, sempre a la dreta. Quan la paret desapareix, seguïu les fites per unes desgrimpades entre les feixes fins a trobar un ràpel de 50 m (o dos de 25 m) que us deixarà al camí que baixa de la feixa, el qual ens deixarà finalment a la carretera a un parell de quilòmetres de la font de les Bagasses (aprox. 1.15 h).

Material: 12 exprés, cintes llargues, *friends* variats, joc de tascons de cable, plaquetes recuperables. Si volem fer la canal final alguns claus i cordinos. Si aneu justos en lliure els estrepes us poden ajudar.

Època aconsellable: Orientació sud. Procureu fugir de la calor, però en ple hivern pot fer molt de fred si no hi toca el sol, si voleu fer tota la via, caldrà que porteu aigua suficient.

Horari: De 4 a 6 h fins a la feixa, us caldrà preveure una jornada completa fins al cim. No oblideu el frontal!

maig-juliol 2007

SANT LLORENÇ DE MONTGAI, PARET DE LA FORMIGUERA

Via Normal (S), 105 m, D IV
S. Alfara i J.M. Rossel, 1970
(reequipada)

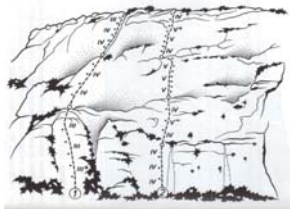
Aproximació: Accés en cotxe. Des de Balaguer, cal dirigir-se a Camarasa. Just abans de l'entrada al poble, hi ha un desviament a mà esquerra a on hi ha indicat un càmping, que mena a Sant Llorenç de Montgai (l'indicador a St. Llorenç de Montgai es veu quan es va en sentit contrari). Al darrer revolt abans de la primera casa del poble (un restaurant), a mà dreta, hi ha un espai molt gran per deixar el cotxe, una esplanada fora de la carretera. Aquí comença la vall entre el Cilindre i les Crestes.

A peu (uns 10 minuts): Cal pujar uns 200 m per la vall i desviar-se a l'esquerra, creuant una riera, en direcció cap al terraplè de la via del tren. El pugeu i traverseu la via del tren. Des d'aquí només cal pujar a peu de via, enfront vostre, a mà dreta.

Descripció de la via:

L1: 45 m, III+, 5 espits. Pugeu pel llom ample de l'esperó a la part esquerra de la paret.

L2: 35 m, IV, 4 espits. Pugeu per la placa.

L3: 25 m, IV, 6 espits. Tendiú cap a la dreta i aneu a buscar un diedre molt obert, al cap del qual s'acaba la via.

Descens: En dos ràpels per la mateixa via.

Material: 12 cintes exprés i cintes de reunió. Cordes de 50 m.

Equipament: Molt ben equipada, amb espits.

Època aconsellable: Tot l'any tret dels mesos de calor intensa.

Bibliografia: *El plaer de l'escalada*. Ramon Major i Lluch. Ed. La butxaca de muntanya. Mapa (no estrictament necessari) Comarcal 1:50.000, La Noguera, ICC.

(Fotografia a la contraportada)

G I E

T1-SANTA ELENA

558 m, 2.500 m
Travessa integral subterrània del GIE al Pirineu aragonès.

El passat mes de novembre el GIE, la secció d'espeleologia del Club, va decidir dur a terme una altra travessa integral després de la gran experiència viscuda a l'estiu amb la de Cueto-Coventosa. Com que aquest cop disposàvem sols d'un cap de setmana, vam optar per la travessa del T1-Santa Elena, que tot i les veves 10-12 hores de recorregut, és factible en un cap de setmana.

Les travesses integrals ens permeten dur terme la travessa per l'interior d'un sistema subterrani. Es tracta d'avencs verticals que connecten a la part inferior amb una cova. S'hi entra, doncs per la boca superior i se surt per l'entrada d'una cova a la qual arribarem després de davallar tot un seguit de pous verticals. Aquesta sortida la farem, doncs per la part inferior del massís. La travessa del T1-Santa Elena consisteix a entrar al sistema a 1.949 metres d'altitud per la Grallera del Turbón o T1, situada al Barranco del Turbón i sortir a quasi 600 metres més avall, per la boca de la cova de Santa Elena a 1.391 metres d'altitud. És una travessa situada al massís d'Arañonera, a tocar del Parc Natural d'Ordesa i Mont Perdut amb un total de 558 m de desnivell vertical i 2.500 metres de recorregut horitzontal. La travessa forma part d'un sistema subterrani immens i que encara es troba avui dia en fase d'exploració. En la seva conquesta, hi ha pres part temps enrere i d'una manera bastant activa, el GIE. Les possibilitats dins d'aquest gran complex subterrani no es limiten sols al T1-Santa Elena, ja que aquesta és la travessa menys complexa; si volem grans recorreguts de nivell alt, podem optar per entrar més amunt, per la boca del S1 (S1-Santa Elena) d'una gran longitud i desnivell ja que supera els -1000 metres de profunditat i també per l'A31 o cima del Camino de Lara.

La que nosaltres vam decidir de fer, no és de les més difícils però presenta un conjunt d'aspectes tècnics que no s'han de menysprear: una dura aproximació, passant una mica de Bujaruelo per fer la travessa aprofitant que encara no havia nevada massa, la qual cosa ens permetria instal·lar les cordes a la capçalera. Aquesta pot quedar

Així doncs, els 4 membres del GIE que vam decidir anar-hi, ens dirigírem aquell dissabte 16 de novembre cap a Sant Nicolás de Bujaruelo per fer la travessa aprofitant que encara no havia nevada massa, la qual cosa ens permetria instal·lar les cordes a la capçalera. Aquesta pot quedar

molt sepultada per la neu i no permetre iniciar el descens. Un cop al punt on deixem el cotxe i tots equipats, iniciem el camí d'aproximació. Primer per pista arribem al camp de Bujaruelo i posteriorment, en una corba a l'esquerra agafem el camí entre bosc en un punt on una pedra pintada en groc porta la inscripció:

"Turbón, Cuevas-Simas de Arañonera 1h3 Entrada solo con permiso y solo para espeleólogos"

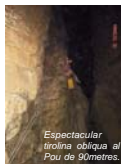
Aquest camí que segueix pel bosc amb un fort pendent mantingut, remunta el Barranco de Turbón cap el Pico de Otai o Arañonera. Al cap d'una estona de forta pujada arribem a Tritónes, el riu que ens permet agafar aigua i omplir els carbuters per a la il·luminació. A partir d'aquí, la pujada es manté, però ara es fa per uns prats donat que el bosc ja ha acabat. No hi ha pràcticament camí, però l'itinerari està marcat amb unes fites. Aquí la boira comença a baixar una mica i el temps no sembla molt bo. Ja es comença a veure la neu, no és estrany, hem de pujar fins gairebé els 2.000 metres d'alçada. Finalment i amb una hora i tres quarts, arribem a la boca de la Grallera del Turbón o T1, l'entrada de la travessa que volem fer. De fet, són dues boques, una més gran i una altra més petita. Aquí ja trobem una mica de neu, però no la suficient perquè l'inici sigui un problema. Ens equipem i preparam les cordes, etc. ja amb tot a punt, iniciem la travessa prop de la una del migdia.

EI1

Entrem per la boca petita on no cauen tantes pedres i hi ha instal·lat el ràpel i la capçalera amb passamà de cable folrat. El primer pou és de 10 metres i ens deixa a la capçalera d'una nova vertical de 15 metres, l'anomenat pou de gel, degut a que any enrere, tota aquesta part estava coberta de glaç i neu. També aquesta secció s'anomena els Tubs del Vent, donat que hi circula un corrent d'aire gèlid en molts casos. Aquí ja ens trobem amb el mateix problema, a l'intentar recuperar les cordes del primer pou, aquestes se'ns enganxen. El Pere puja "a pel" per una rampa de pedres i aconsegueix solucionar el problema. Davallat el pou de 15 metres següent, un passamà una mica atlètic ens porta a una finestra lateral on comença la gran rampa del T1: dos pous de 37 i 38 metres que acaben en una vertical de 30 metres. En aquesta gran rampa es nota el retrocés progressiu de les gereses i la neu: sempre hi havia molta quantitat de neu, era una rampa nevada i fins i tot glaçada tot l'any. Tant és així que el Pere ens explica el projecte que es va estar estudiant ell amb uns companys de baixar la rampa amb esquís, instal·lant un sistema de seguretat per a no precipitar-se al final pel pou de 30 en cas de no poder frenar a temps. El canvi climàtic va anar pel davant i aquesta rampa ja no va tornar a tenir mai més neu. Ara és un pendent de pedra i roca i en la qual s'ha d'anar amb molt de compte, perquè cauen moltes pedres. Un cop davallada la rampa i fet el següent pou de 30 metres, arribem a l'anomenada **Bifurcació**, una sala ampla on trobem una de les cruïlles del sistema: a la dreta, anirem cap el S1 i a

Espectacular troia obliqua al Pou de 90metres.

Espectacular troia obliqua al Pou de 90metres.

l'esquerra, el nostre itinerari: cap Santa Elena. Som a -160 metres de profunditat.

Continuem, doncs per una galeria fòssil i còmode que es va fent petita fins a trobar un pou de 9 metres. Següim d'aquí per una altra galeria ampla i còmode on quasi al final, hem d'arribar a un pou lateral a mà esquerra de 29 metres que té una estreta capçalera. A partir d'aquí, la progressió es fa per un meandre estret que es va passant horitzontalment en oposició. Enmig i per una estreta capçalera ens trobem amb un pou de 9 metres que davalem amb compte i continuem encara pel meandre i en oposició. A la part final, hi ha una corda fixa instal·lada, però no és gaire complicat passar-la. Arribem a un punt estret on trobem la capçalera d'un nou pou de 30 metres que al davallar-lo es va fent cada cop més ample i que et deixa a una sala de dimensions més grans. Veritablement aquí la cavitat es torna a obrir. De moment el ritme és bo i sense aturar-nos iniciem el següent tram, un dels més tècnics: un seqüent de passaments primer ascendents i després horitzontals, bastant atlètics i llargs instal·lats per a superar uns desfondaments i pous (un de 15 metres) i que finalment ens deixen a l'altre cantó del meandre, ara de dimensions més amples. A partir d'aquí, la cavitat alterna amb passos amples i més estrets, i es davallen pous més petits, P6, P10 i P12 alternant-se parts amples amb més petites. Després del darrer d'aquests tres pous, les dimensions tornen a ser petites i en un punt poc abans d'arribar al pou de 90 metres tenim un ensurt: arribem a un pas estret vertical i l'Àlex que va al davant intenta davallar-lo massa per la dreta i quedant-se encallat amb el *petate* a l'esquena: s'ha quedat col·locat en una posició en què la pressió al pit i a l'esquena no el deixen respirar i demana ajut: el Xavier que va darrere seu davalla ràpidament i en l'estretor aconsegueix arribar amb una postura incòmoda a la tira del *petate* i estirar-la amb força cap a munt. Els centímetres que aconsegueixen pujar són suficients perquè es pugui treure el *petate* i solucionar el problema. Passat l'ensurt, continuem fins a una corda d'assegurança i un pas descendent de sostre baix que ens deixa per fi a la capçalera del gran pou de 90 metres.

Aquest pou no s'ha de davallar fins al fons, ja que arribaríem al riu de Santa Elena però un sífo ens tancarà el pas. Per aquest motiu, s'ha d'arribar a una finestra lateral que hi ha a l'altre cantó del pou de 40 metres més avall per enllaçar després amb un pou de 50 metres que et deixa a l'altre cantó del sífo. Per poder arribar fins a la finestra, hi havia instal·lada la impressionant trolina del T1, una corda gairebé horitzontal suspesa al vuit enmig del gran pou que et permet passar a l'altre cantó totalment penjat. Des de fa un temps aquesta trolina ja no hi és, i ara la maniobra es fa amb una trolina obliqua o ràpel guiat, és a dir, una corda tensada en diagonal, que va des de la capçalera del pou fins a la finestra. Sols cal instal·lar la teva corda i rapel·lar-hi mentre vas ancorat a l'altre que et fa de guia. Una maniobra més espectacular però també igualment tècnica. Aquí, també tenim un altre problema: l'Àlex instal·la les cordes, les deixa caure i inicia el descens: quan porta davallats uns 20 metres o més, se

n'adona que les cordes per on baixa, han anat a parar a un altre pouet lateral i estan enredades: li costa molt treure-les i opta per fer un canvi de sentit i tornar a pujar. La maniobra es fa difícil perquè la corda queda tensada cap a un costat i els aparells treballen molt malament. Des de dalt sentim esbufegades i alguna cosa més... finalment, torna a pujar i desenedra les cordes: inicia de nou el descens, aquest cop sense problemes i arriba finalment a la finestra. El ràpel el fem tots sense problemes. És una maniobra intensa. Davallar com un telefèric per aquell pou de grans dimensions i 90 metres de profunditat, creuant aquell ampli abisme penjat d'una corda per anar a parar a l'altra banda li dóna una emoció especial a la travessa.

El punt "d'ateratge" és una lleixa força ampla però amb verticals a les dues bandes. Aquí s'inicia la darrera vertical de 50 metres que davalem en dues tirades de 28 i 30 metres respectivament. Amb aquest pou final, acabem la part de pous del T1 i arribem al riu Santa Elena. Som a -450 metres de profunditat. Aquí fem un avuillament, mengem, anem a contemplar el sífo que comunicava amb la base del pou de 90 metres i un cop, amb tot recollit, iniciem la marxa pel llit del riu en direcció a la sortida.

Cova de Santa Elena

Fins a la sortida quedem 1.700 metres de recorregut i 100 metres de desnivell. És nota que hem canviat d'envic a cova i el caràcter de la progressió. Es tracta d'anar seguint literalment la galeria per on circula el riu subterrani. Aquesta galeria rep el nom de **Via Seca** i va a trobar-se més avall amb la via Mojada, una altra galeria que també porta força cabdal d'aigua del sífo que hi ha més amunt.

De moment i des del punt on som, la progressió es pot fer sense mullar-se massa, anar sortejant el riu per les pedres o amb poca aigua. Al cap d'una estona, arribem a una saleta amb un passamà i aquí es on ens parem per a posar-nos els vestits de neopre. Costa haver-se de treure la roba i posar-se el neopre, però no hi ha més remei. Un cop a punt tots, iniciem la progressió. Aquesta es fa per tot un seguit de passos d'allò més variats: passaments, grimpades, gateres entre blocs, alguna corda per pujar, sempre seguint el curs del riu però havent de fer remuntades per casos de blocs, és una mica avorrit, però variat. Hi ha una gran rampa en una sala de 15 metres d'amplada per 20 d'alçada i que té parts que rellisquen força, s'ha d'anar amb compte. Finalment al cap d'una estona arribem a la cruïlla amb la via Seca. Ja som cada cop més a prop. A partir d'aquí, la tònica és la mateixa i amb tot un seguit de passos inundats, passaments i gateres entre blocs arribem finalment al punt on el riu es perd entre blocs. Aquí s'ha de pujar per una corda fixa un pou-rampa ascendent de 20 metres que ens deixa a una galeria superior. El cansament es va notant, però som ja a uns 15-20 minuts i 250 metres de la sortida.

Un cop dalt del pou, continuem per una galeria superior més o menys seca però amb bastant de fang ja que alterna passos amples amb estrets i de sostre baix, tipus laminador, has d'avançar molt ajuntat, la qual cosa es fa cansat. Hi ha un punt on es creua un gran toll amb el sostre a sols un

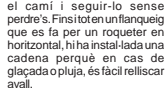

metre i mig d'alçada. Poc després, passem per un punt a l'esquerra d'una gran rampa que porta altre cop al riu. El sostre és cada cop més baix i obliga a anar molts cops mig ajupit. En poca estona arribem quasi al final però no trobem el punt de sortida ja que es fa primer per un pas de laminador de sostre molt baix i després per un pas de quatre també força estret. Després de cercar el punt per aquí i per allà, trobem la continuació i anem cap a la sortida: primer passem el pas estret de sostre baix i seguidament arribem al pas de quatre de la sortida; el passem sense dificultats, és més ample que en altres ocasions, sembla que ha estat petat, perquè abans era més complicat.

Finalment i amb uns 12 hores des de l'entrada, sortim per la boca de la cova de Santa Elena. És de nit, es nota l'aire fred i el cel està cobert, no podem veure la pluja d'estels de les Leonides que hi ha anunciada. Un cop més sentim la sensació de concloure una travessa subterrània, una sensació emocionant, el moment de tornar a veure el cel, la llum, encara que en aquest cas sigui sols el titllar dels estels que brillen. Moments d'alegria i de fotos.

Retorn

La travessa però, no s'ha acabat. Ens queda el retorn fins al cotxe que no sempre és feina fàcil i ha estat motiu de tragèdia en més d'una travessa. Quan surts per la boca inferior, moltes vegades és de nit, surts cansat, alguns cops desorientat, perquè no coneixes la zona, relaxat, perquè et sembla que tot ha acabat i en el descens, es produeix l'accident. Aquí mateix fa uns anys, dos espeleòlegs van perdre la vida al baixar de nit de la cova Santa Elena després de fer la travessa i, desorientats, van dirigir-se massa cap a l'esquerra, precipitant-se per un penya-segat. El retorn s'ha de dur a terme per un corriol perdedor entre bosc una mica penjat, que de nit és difícil seguir ja que no és evident. A partir de l'accident mortal, es va col·locar tot un seguit de reflectors per poder trobar el camí i seguir-lo sense perdre's. Fins i tot en un lloc que hi ha una instal·lació que es fa per un roquer en horitzontal, hi ha instal·lada una cadena perquè en cas de glaçada o pluja, és fàcil relliscar avall.

Final de la travessa de pou de 90 metres i 40 metres de profunditat

Gràcies als reflectors, el retorn el podem fer sense problemes d'orientació i arribem finalment a la pista i al cotxe quan aproximadament és la una de la nit.

Poc després, i mentre ens estem canviant i treiem el material, es posa a ploure lleugerament. Com que és molt tard i plouisqueja, optem per tirar una mica avall, menjar alguna cosa i dormir dins del cotxe. Una nit incòmoda, però el cansament ajuda a dormir.

Horaris:

Aproximació fins al T1: 1h 45 minuts
Entrada al T1 fins a la bifurcació: 1h 48 minuts
Arribada al nu Santa Elena en 8 hores (des del T1)
Total travessa: 11 hores 50 minuts.

Xavier Paris

(Fotografies a les contraportades)

ACAMPADA

El dia 11 de març es va fer una **sortida a Montserrat**, combinant la novetat del cremallera i la pujada posterior fins a Sant Jeroni. Va tenir una bona assistència de petits i grans. El cremallera ha estat en reparació, però com que just diu anterior el van posar en funcionament, vam decidir d'aprofitar-ho i fer la baixada amb l'aeri.

Un cop sentit el Virolai, el funicular ens va pujar fins Sant Joan, on vam poder visitar l'exposició del Parc Natural, situada a l'edifici del funicular. D'allà vam anar fins a Sant Jeroni, passant pel mirador de les Magdalenes.

Pel camí vam poder veure un grup de cabres. Fa anys van ser reintroduïdes, i avui Montserrat és l'indret més proper a Barcelona on es poden trobar cabres salvatges; és fàcil de veure-les escalant la muntanya de bon matí.

El retorn el vam fer pel camí antic, pel coll entre el Cavall Bernat i la paret dels Diablers, i després pel Pla dels Ocells i el

Pas del Francès, baixant per trams amb escales i graons fins arribar al monestir. El dinar va ser al restaurant de sota el Monestir.

En motiu de la participació del Club a la **Fira Entitats**, s'ha editat un **fulletó** on es presenta la nostra Secció i les activitats previstes per a l'any 2007, per tal que ens serveixi per fer-ne difusió. Està a la vostra disposició: el podeu demanar a la Secretaria del Club; està disponible en paper i en format PDF.

El dia 13 de març es va celebrar l'**Assemblea de la Secció**. Després d'obrir l'assemblea, a càrrec del president, Xavier Misas, es procedí a la lectura i aprovació de l'acta de l'assemblea anterior, a càrrec del secretari, Jordi Olesti. Posteriorment es va fer la memòria d'activitats de l'any anterior, i es presentà la previsió d'activitats per al proper any. Finalment, es va fer la liquidació de l'exercici econòmic, a càrrec del tresorer, Miquel Retuerto.

Estada a Blanes: A partir de la Setmana Santa ja podeu instal·lar-vos al **Càmping Solmar**. Com sempre, l'estada és fins passat Sant Joan.

Activats previstes durant l'estada a Blanes:
- **Sortida al Montnegre**, el dia 6 de maig
- **Campament infantil** els dies 2, 3 i 4 de juny
- **Revellta de Sant Joan**, la nit del 23 de juny.

Per si esteu interessats a venir, podeu reservar casetes, bungalows o habitatges mòbils (*mobil homes*); el telèfon i al correu electrònic del **Càmping Solmar** són: Tel: 972348034, www.campingsolmar.com.

Campament d'estiu.

Està previst de fer el Campament de Vacances als **Picos de Urbión**, a la província de **Sòria**. Es tracta d'una zona de muntanya, amb grans boscos verds, que ofereix moltes possibilitats per fer excursions (cap a La Laguna Negra, el GR 96, el Cañón de Río Lobos, Castroviejo, etc.), espeleologia, esports d'aventures, etc. També es poden fer visites per l'entorn, entre Burgos, Logronyo i Sòria. A prop hi ha Atapuerca, Numància, El Burgo de Osma, petjades de dinosaures, i molts altres llocs d'interès.

Hem reservat el càmping "Cobijo", al poble de Vinuesa, just al costat de l'embassament de la Cuerda del Pozo. És possible de reservar casetes i bungalows.

Per conèixer la zona, us recomanem que visiteu la pàgina web: www.sorianetelaimaginas.com. Us en penjarem un extracte, en paper, al tauló del Club. Us animem a venir de vacances amb nosaltres.

Xavier Misas

MATAGALLS - MONTSERRAT

Dissenyadores en Pijama

La comissió de la Mm està ja treballant a ple rendiment.

Davant del cúmul de paperassa, pòster, trofeu, samarreta, etc. etc., el grup de disseny s'ha de reunir fins altes hores de la matinada treballant per la Mm, tal i com queda palesa a la foto al peu...

A la darrera reunió s'hi va incorporar una assessora lingüista, per fer més entenedores totes les indicacions i textos. Així, el quartet del grup de disseny, juntament amb la cap de la comissió, vam debatre fins a altes hores de la nit per acabar de definir la forma i continguts dels impresos de difusió de la Mm 07.

El resultat... no deixarà ningú indiferent... Esperem-vos uns dies a veure la imatge de la Mm 07...

Montserrat Casellas

CRÒNICA DE LLIBRES

GENT DE GRÀCIA (2).

En les darreres festes nadalques, el nostre consoci i conseller municipal de Cultura, Albert Musons, ens va oferir un magnífic regal: un nou llibre, el volum 2 de la col·lecció *Guies Temàtiques Gent de Gràcia*, editada per l'entitat germana

Lluïsos de Gràcia.

En la contraportada del llibre se'n explica que: *Aquesta nova Guia Temàtica és el resum d'una segona etapa de recerca sobre biografies graciencs que mereixen ser recordades i que s'afegeixen a les de la Guia Gent de Gràcia (1) publicada l'any 2003.*

Em permetré, pertant, fer un comentari conjunt de les dues Guies esmentades, sense esperar la publicació de la tercera, en la qual ja està treballant, segons ens informa l'amic Musons.

En efecte, el corpus de personatges graciencs que fins ara ens ha donat a conèixer, a partir dels índexs temàtics alfabètic que engloben un total de 131 personatges (65 en el volum 1 i 66 en el 2), és mereixedor, al nostre parer, de l'aplaudiment més entusiasta.

A q u e s t e s microbiografies, que integren, però, una gran intensitat, ens permeten el coneixement bàsic de cada una de les figures ressenyades. Moltes d'elles, sense el treball d'investigació del nostre historiador gracienc, haurien restat en el més absolut anònim. Es tracta, doncs, d'una aportació importantíssima des del substrat de la nostra vila fins a l'època més propera. Com a exemple, podem esmentar Jordi de Hessen-Darmstadt (1662-1705) o Manuel d'Amat i de Junyent (1700-1782), fins a Elisenda Andreu i Soteras (1960-1995) o Amàlia Cruzate i Lanzaco (1904-1997).

Com és natural, en aquesta temàtica no pot faltar-hi la *gent de gràcia* que ha format part de la nostra entitat: Josep Buch i Pareira, Josep Barrillón i Paradell, Joan Lázaro i

Gabarra, Mn. Jaume Oliveras i Brossa, Miquel Brasó i Vaqués, Ernest Mallaré i Planella, Eduard Delgado i Clavera i d'altres que hi han estat entranquablement relacionats: Josep M. de Sucre i de Grau, Pompeu Fabra i Poch, Salvador Espriu i Castelló, Josep Guardiola i Bonet, Joaquim Ruyra i Oms, Pare Robert de la Riba, Mn. Antoni Batlle i Mestres, Albert Pérez i Baró, Joan Perucho i Gutiérrez, Artur i Ramon Sal i Casas.

Agraim sincerament a Albert Musons la seva dedicació constant envers els fets i les figures (il·lustres o no) que amb el seu esforç han enal·lit i han conformat la història, passada i present, de la Vila de Gràcia i, amb ella, la de la Barcelona, cap-i-casal de Catalunya. El felicitem per la seva nova aportació i esperem, impacients, la tercera formada de personatges graciencs, bona part dels quals sabem que ja té congruents.

Joan Cervera i Batariu.

OPINIÓ

LA FEINA BEN FETA... [NO] TÉ FUTUR !

L'Independent de Gràcia, nº 195, del 2 de març darrer, ens assabenta que "el viceprimer secretari del PSC-Gràcia, Albert

Musons, una de les persones més implicades en la vida política i associativa local, ha decidit posar fi a la seva carrera a les institucions, després d'anitzar que no compleix el perfil del partit a Barcelona per anar a les llistes".

Fins aquí la nota publicada. Nosaltres no podem afegir-hi res. Ni en sabem més. Però el que sí podem i volem fer és lamentar la pèrdua (política) d'un membre del nostre ajuntament que ha complert sempre amb escreix el seu càrrec i que ha actuat més enllà, en tot moment, del pur deure que aquest li exigia. Ens sap molt de greu que hagi hagut de prendre aquesta decisió, que de ben segur l'honora.

El trobarem a faltar en tots aquells actes del nostre Club als quals ell donava ànima i categoria. Però confiem que no ens mancarà la presència de l'amic consoci, que serà tant o més apreciada que la de la representació institucional que ostentava.

Aurora Vila i Guàrdia.

UNA PETITA VOLTA PER LA VANOISE

ENTREVISTA A WILLY HOFSTETTER

PEL-LÍCULES D'ESCALADA J.M.

SANT LLORENÇ DE MONTGAI, PARET DE LA FORMIGUERA

T1-SANTA ELENA

Grup a la boca d'entrada del T1.

Pou de 29 metres després de la Bifurcació

Inici dels pous de la Gran Ràpida del T1.

Passada d'accés al pg

Estret pou de 30 metres a -350 metres.

Riu Santa Elena a -450 metres de profunditat.

Final de la travessa a la una de la nit.

Adherit a:
Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya
Associació d'entitats Excursionistes del Barcelonès
Grup Alta Muntanya Espanyol

Membre Fundador de la Federació Internacional de Càmping i Caravàning
Representant a Catalunya del Càmping Club de França

EDITOR: Club Excursionista de Gràcia

DIRECTOR: Guillem Martin i Brasó

CORRECCIÓ a carrec de:

UNIÓ DE FEDERACIONS
ESPORTIVES DE CATALUNYA

IMPRESSIÓ: Litografia Ochoa, S.L.

Federació Catalana d'Espeleologia
Federació Catalana d'Entitats Corals

a/e:cegracia@cegracia.cat
web: http://www.cegracia.cat

Dip. legal: B.9720-1961

Imprés en paper ecològic